

Сайко М. А.,
аспірант кафедри германської філології та перекладу
Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У БОРОТЬБИ ЗА КОЖЕН ТЕРМІН: НА ШЛЯХУ ДО СТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОГО МЕДИЧНОГО СЛОВНИКА

*Термінологічна праця – це боротьба проти нашого вічного ворога,
що хоче нашу мову звести до рівня побутової говірки,
а згодом і зовсім утопити в морі імперського «общепонятного язика»*
Анатоль Вовк [1]

Анотація. Запропонована розвідка викриває приховані механізми уподібнення української медичної термінології до російських зразків на матеріалі «Медичного термінологічного бюлетеня» 1934 р. та сучасних німецько-українських перекладів у галузі медицини. Встановлено, що значна частка уподібнених термінів сьогодні залучена до фахової літератури та чинної анатомічної номенклатури. Аби реконструювати питомі українські відповідники та сприяти укладанню фахового медичного словника, у статті зіставляється медична термінологія німецької та української мов.

Ключові слова: медична термінологія, медичний термінологічний бюлетень, анатомічна номенклатура, переклад, нормативність відповідників.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження має подвійне значення: по-перше, це висвітлення політичної природи мови, зокрема термінології як рушійної сили влади; по-друге, це викриття уподібнених медичних термінів, що свідчить про необхідність удосконалення української медичної терміносистеми задля повернення до питомих форм. Порушуване питання стосується передусім процесів нормативного терміноутворення та стандартизації української медичної термінології. **Мета** провадження цієї розвідки полягає у зіставленні німецько-української термінології для попередження залучення ненормативних українських відповідників до лексикографічних джерел. Новизна дослідження полягає в аналізі «Медичного термінологічного бюлетеня» як рушійної першопідстави уподібнення української медичної термінології до російської.

Об'єктом цієї розвідки є українські та німецькі медичні терміни. Предметом дослідження є нормативність відтворення німецьких медичних термінів українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Вектор стандартизації української медичної термінології, необхідність викривання накинених термінів і словотвірних моделей, а також їхнє зіставлення з німецькою термінологією зумовлені низькою якістю порівнюваних німецько-українських перекладів медичних довідок, що здійснювали дипломовані перекладачі. Саме тому матеріалами для дослідження слугували як переклади медичних довідок із німецької мови українською, так і лексикографічні джерела, зокрема «Медичний термінологічний бюлетень» (далі – МТБ).

Задля того, аби виконати заповідь видатного українського вченого Івана Огієнка, котрий стверджував, що «насилля постане тільки насиллям, і силою накинених нам російських форм ми не приймаємо і не приймемо» [2, с. 54], дослідження

здійснено з допомогою низки методик, зумовлених специфікою поставленої мети. Стрижневим є порівняльно-зіставний метод, який не лише уможлиблює викривання накинених термінів, але й дозволяє повернути питому «репресовану» лексику та приписи словотвору. Оскільки «урядовим наказом – для русифікації – можна український мовний закон поплутати, але не спинити» [2, с. 54], заслуговує на увагу під час провадження цього дослідження *діахронний соціолінгвістичний метод*, що забезпечив відтворення еволюції статусу нормативності окремих лексем (наприклад, активних дієприкметників в українській мові). До розвідки залучені *структурний та описовий методи*, аби висвітити медичну термінологію як цілісну функціональну структуру.

Отже, аналізуючи зіставлені тексти медичних довідок, зокрема німецький первотвір і його український переклад, дозволяється наштовхнутися на таке речення:

Gleithernie des Magens mit deutlicher Wandverdickung des distalen Oesophagusim Sinne von innerster Linie Ösophagusvarizen.

Змінна грижа шлунку з вираженням потовщення стінки дистального відділу стравоходу, варикозне розширення вен стравоходу.

Неабияку зацікавленість викликала сполука *змінна грижа*, зокрема історія її залучення до сучасного дискурсу медицини. Внутрішня форма слова *грижа* є для пересічного носія української мови цілком просвітчастою: *те, що гризе* (себто *журба, сум, печаль, скорбота* тощо). Підтвердженням цього слугує не лише словник Б. Грінченка, але й О. Ізюмова, А. Ніковського, М. Уманця, які подають зовсім інші відповідники до російського слова *грыжа* [3]. Номенклатура хвороб (за ред. акад. О. Корчак-Чепурківського, 1927) також подає два відмінні відповідники до латинської лексеми *hernia* – *кила* та *гиля* [4]. У «Словнику української мови» в 11 т. (1970–1980) знаходимо поряд зі словом *кила* дві позначки: *розм.* і *рідко*. Як показує досвід користування цим словником, такі позначки слугують ідентифікаторами того, що саме це слово заслуговує на вжиток. Навіть більше, медичні словники Кисільова (1928) [5] та Крамаревського (1931) [6] також подають такі «дивні» для сучасного лікаря терміни. На слово *грижа* в значенні латинського *hernia* вперше натрапляємо в «Медичному термінологічному бюлетені».

З цілковитою впевненістю можна стверджувати, що його оприлюднення слугувало уподібненню української термінології до російських термінологічних зразків. Перед словником у бюлетені подається стаття зі знаковою назвою «За радянську

медичну термінологію» (В. Ярошенко, І. Кириченко), яка, здавалося б, мала окреслювати основні принципи уніфікації медичної термінології. У ній читаємо, що «з метою усталення, уніфікації медичної термінології бригада знімала спосеред українських розв'язувань ті слова, хоч наявність їх у живій мові незаперечна, але термінологічного значення їм надавати не слід» [7, с. 12]. Ця «бригада» (влучна самоідентифікація) усвідомлювала, що уподібнення термінології є відмінним засобом на шляху до знищення мови, факт існування якої був тоді вже беззаперечним. Автори статті стверджують, що детально опрацювали попередній медичний лексикографічний доробок, саме тому подають для неугодних лексем, наприклад, такі зазначки: *д.* – *дати, подати*; *зн.* – *зняти, викреслити* тощо.

Наслідки максимального уподібнення мов і дію мовних законів зі сталінських часів можемо простежити і сьогодні, розглянувши частоту вживання вичуваних лексем, яка є фактично обернено пропорційною [8] (рис. 1).

Не оминаючи засад лінгвістичного впорядкування термінології проф. Т.Р. Кияка [9], можемо наполягати на залученні лексеми *кила* до медичних словників, позаяк вона не є штучно створеною, виросла на рідномовній основі та не викликає жодного іншого розуміння (на відміну від лексеми *грижа*). Подамо остаточні нормативні відповідники:

Hernia *f* – кила **Gleithernia** *f* – ковзна кила

Останню сполуку можна віднайти в сучасних наукових працях провідних українських медиків (В.І. Нікішаєв, І.М. Тумак та ін.) [10, с. 21].

Вартий уваги також термін *papilla mammaria*: відповідно до чинної анатомічної номенклатури нормативним відповідником є *грудний сосок* [11]. Лексема *сосок* є сьогодні настіль-

ки звичною, що в ній не одразу можна розгледіти своєрідний термінологічний симулякр, стороннє тіло, що видає себе за природний і повновартісний «орган» української медичної терміносистеми. Перекладні словники М. Уманця й А. Спілки, Б. Грінченка, А. Ніковського, О. Ізюмова пропонують зовсім інший відповідник – *пипка* [3]. Навіть більше, укладачі (М. Галин [12], В. Кисільов [5], В. Крамаревський [6]) спеціалізованих медичних словників, що оприлюднювалися до 1934 р., також заносять до словникових статей цю лексему. Варто зауважити, що анатомічний словник Ф. Цешківського 1925 р., мовним редактором якого була Олена Курило, теж пропонували такий відповідник, позаяк будь-якого іншого терміна не існувало [13].

Ця розвідка не є першою, що засвідчує ненормативність терміна *сосок* в українській медичній терміносистемі. Відповідно до «Словника русизмів у мові медиків» (1995), укладачем якого є доктор медичних (а не філологічних) наук Я.В. Ганіткевич, лексема *сосок* є росіянізмом [14, с. 21]. Однак у цій розвідці вперше викривається джерело породження цього терміна, зокрема «Медичний термінологічний бюлетень», який подає *сосок, сосочок, сосочковидний, сосочковий*.

Надважливе завдання термінологів і лексикографів полягає у стандартизації термінології. Однак, аналізуючи сучасну анатомічну номенклатуру, можна зіштовхнутися з т. зв. термінологічною неоднорідністю, адже термін *papilla mammaria* перекладено як *грудний сосок*, а в інших сполуках лексему *papilla* потрібно перекладати як *сосочок*, наприклад, *papilla incisiva* – *різцевий сосочок*, *papilla dentis* – *зубний сосочок*. Аби уникнути термінологічної неоднорідності й очистити термінологію від накинених форм, лексему *papilla* у всіх можливих термінологічних комбінаціях необхідно відтворювати як

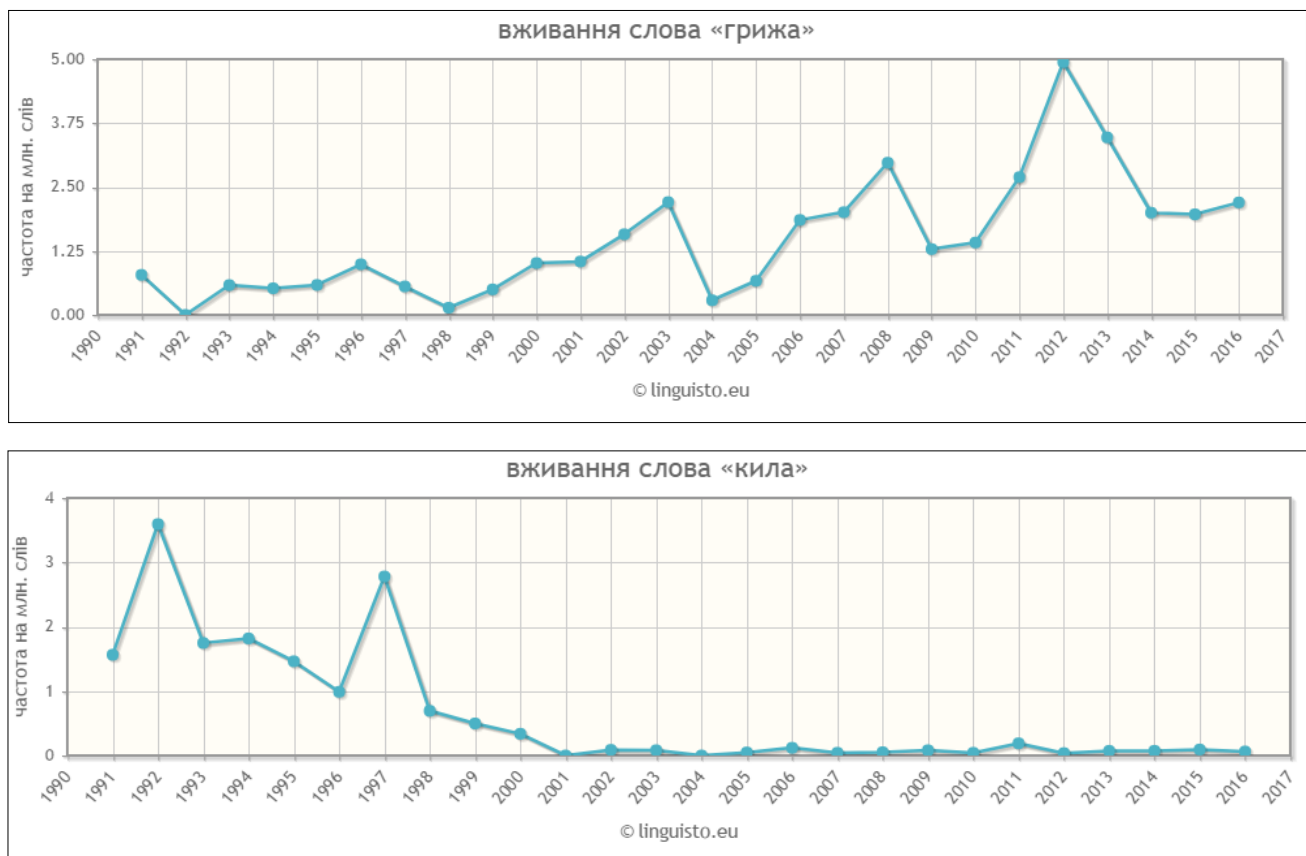

Рис. 1.

пипка. Саме таку послідовність термінологічного відтворення спостерігаємо в анатомічній номенклатурі 1925 р. [13]. Аби посприяти поступові української (а не радянської) медичної терміносистеми, нижче подаються деякі українські нормативні відповідники до німецьких термінів [13]:

Brustwarze <i>f</i> (Mamille <i>f</i> , Papille <i>f</i>) – грудна пипка	Zwölffingerdarmpapille <i>f</i> – пипка дванадцятипалої кишки
Lederhautpapille <i>f</i> – пипка власне шкіри	Markpapille <i>f</i> – ниркова пипка
Papillarmuskel <i>f</i> – пипкуватий м'яз	Papillargang <i>f</i> – пипкова протока.

До сучасних медиків, яких по праву можна назвати апостолами термінологічної правди, належать професор, доктор медичних наук Б.Т. Білінський (автор першого підручника з онкології українською мовою) та М.А. Огорчак, котрі у своїх наукових статтях послуговуються саме такою термінологією [15, с. 6–7].

Отож, проаналізувавши «Медичний термінологічний бюлетень», який спричинився до очевидного уподібнення української медичної термінології до термінології російської мови, можемо висновувати щодо нормативності не лише окремих неугодних лексем, а й щодо деяких приписів їхньої побудови. Необхідність здійснення проникливого аналізу бюлетеня та інших лексикографічних джерел полягає у виявленні наслідків залучення та вживання окремих термінів. Результатами аналізу необхідно також послуговуватися під час укладання німецько-українського медичного словника.

Надалі подаються німецькі терміни, їхній переклад і подекуди форми в дужках, що намагалися накинути укладачі МТБ.

Іменники

1. Деякі накинуті терміни спромоглися на життя і сьогодні. Часто поряд з українським терміном укладачі МТБ подають російський на першому місці. Аби попередити їхнє використання, розглянемо декілька прикладів [3; 5; 6; 12]:

Anfall <i>m</i> – напад (а не <i>припадок</i>)	Präputium <i>n</i> (Vorhaut <i>f</i>) – передня шкірочка (а не <i>крайня плоть</i>)
Bauchgrimmen <i>n</i> – різачка (а не <i>різь</i>)	Photophobie <i>f</i> – світлобоязнь, фотобоязнь (а не <i>світлобоязнь</i>)
Deliriumtremens <i>n</i> (Alkoholdelirium <i>n</i>) – запійне маячення (а не <i>біла гарячка</i>)	Schwitzneigung <i>f</i> – пітнявість (а не <i>пітливість</i>)
Entbindung <i>f</i> – пологи (а не <i>роди</i>)	Spasmus <i>m</i> (Krampf <i>m</i>) – судома, корч (а не <i>судорога</i>)
Frösteln – поморожування (а не <i>позноблювання</i>)	Verbandraum <i>m</i> – перев'язна палата (а не <i>перев'язочна</i> , що можна прочитати на двох рядках до перев'язної палати, напевно, в кожній лікарні в Україні)
Migräne – мігрень (а не <i>мігрень</i> , як то подає бюлетень. РУС Кримського засвідчує неприродність цієї форми для української мови, лишаячи біля неї зазначку <i>рус.</i> [3])	Verstand <i>m</i> – розум, глузд (а не <i>россудок</i>).
Muskel <i>m</i> – м'яз (а не <i>мускул</i>)	
Paroxysmus <i>m</i> – напад (хвороби), пароксизм (а не <i>приступ</i>)	

2. Існує велика кількість термінів, засудження яких спричинилося майже до їхнього невикористання та незалученості до словників. Це стосується передусім питомої лексики української мови [3; 5; 6; 12]:

I. Засудження окремих питомих лексем:

Betäubung <i>f</i> (Narkose <i>f</i>) – наркоза, знечуження	Hypertrophie <i>f</i> – гіпертрофія, переріст
Brustfell <i>n</i> (Pleura <i>f</i>) – плевра, олігня (тепер не є номенклатурним) [11]	Impotenz <i>f</i> – імпотенція, недолугість
Defloration <i>f</i> – дефлорація, справичення	Instrumentarium <i>n</i> (Instrumente <i>Pl</i> , Besteck <i>n</i>) – інструментарій, справилля
Element <i>n</i> (Bestandteil <i>m</i>) – елемент, первень	Paraphimose <i>f</i> – удавка, парафімоза
Enddarm <i>m</i> (Rectum <i>n</i>) – пряма кишка, кутніця (тепер не є номенкл.)	Rheumatismus <i>m</i> – ревматизм, ломець
Filter <i>n</i> – фільтр, цідило	Sarkom <i>n</i> – саркома, м'ясак
Gelenkschmerzen <i>Pl</i> – суглобовий біль, гризь	Suspensorium <i>n</i> (Tragbeutel <i>m</i>) – підвісник, суспензорій
	Thorakoplastik <i>f</i> – штукування грудей, торакопластика.

II. Відтворення браку чогось в організмі:

Achylie <i>f</i> (Magensaftmangel <i>m</i>) – ахілія, безсоччя	Anurie <i>f</i> – анурія, безсеччя
Agalaktie <i>f</i> – агалактія, безмолоччя	Kryptorchismus <i>m</i> – крипторхізм, нутряцтво.

«Бригада» пропонує використовувати сполуку зі словом *відсутність*. Наприклад, *відсутність молока, соку, сечі* тощо. Таке поєднання не є можливим, позаяк відсутніми (та присутніми) бувають лише люди [16, с. 31].

Сучасне лексикографічне джерело «Німецький словник синонімів і варіантів медичної термінологічної системи», що укладалося тоді, коли, здавалося б, мовна норма була усталеною, подає 17 разів лексему *відсутність* у різних комбінаціях (наприклад, *відсутність апетиту, кришталіка, ніг, рефлексів* тощо) [17].

III. Попри намагання заборонити вжиток окремих питомих лексем, деякі з них спромоглися на існування сьогодні:

Adamsapfel <i>m</i> – гортанний виступ, борлак (а не <i>кадик</i>)	Hyperämie <i>f</i> – гіперемія, перекивлення (інтернет-джерела)
Cholämie <i>f</i> – холемія, жовчокрив'я (питомий лексемі вдалося прорватися до сучасних словників [18, с. 31])	Muskulatur <i>f</i> – м'язи, м'язна (а не <i>мускулатура</i> : чинна анатомічна номенклатура не подає форми <i>мускул</i>) [11].
Gonorrhoe <i>f</i> – гонорея, збуріця (інтернет-джерела)	

IV. Укладачі бюлетеня намагаються викоринити питомий спосіб відтворення українською мовою латинських слів на *-osis, -esis*. До словника пропонуємо залучати такі форми (зрештою, латинське слово грецького походження *hypothesis* перекладається як *гіпотеза*, а не *гіпотез*) [3; 5; 6; 12]:

Amaurose <i>f</i> – амавроза, чорна полуда	Diagnose <i>f</i> – діагноза
Amitose <i>f</i> – амітоза, простий поділ клітин	Hypnose <i>f</i> – гіпноза
Anamnese <i>f</i> – анамнеза	Psychose <i>f</i> – психоза
Autolyse <i>f</i> – самотравлення, автоліза	Sklerose <i>f</i> – склероза
	Tuberkulose <i>f</i> – туберкульоза

Прикметники

1. Боротьба з наростком *-овий*. Припис побудови прикметників із його допомогою звинувачували у польському походженні. Невже тепер треба вживати форму *спиртний розчин* замість *спиртовий*? Отож, декілька прикладів нормативного відтворення німецьких термінів [3; 5; 6; 12]:

Рос.	1928	1931	Нім.	ТБ (1934)
аглютинирующий	аглютинативний	аглютинативний	anästhesierend	анестезуючий
блуждающий (нерв)	блудний	блудний	Nervus vagus m (Vagus m, wandernder Nerv m)	блукаючий
вяжущий (засіб)	терпкий, в'язкий	зв'язний	Adstringens m adstringierendes (zusammenziehendes) Mittel	зв'язуючий
галопирующий	скачущий, невпинний (скачущий пульс, скачуща пропасниця)	скачущий	galoppierend	галопуючий
разлагающийся	розпадовий	розкладовий	zerfallend	той, що розкладається

Anthelminthikum *n* – проти-глистовий засіб (а не *противлиственный*). Не так багато лікарських засобів і їхніх інструкцій подають саме таку форму.

Яскравим прикладом слугує *Фітолек протиглистовий*.

Atommasse *f* – атомна вага (а не *атомна*)

Fibrinöse Pneumonie *f* – фібринове запалення легень

Gelenkkapsel *m* – суглобова капсула (а не *суглобна*). Варто зауважити, що правильну форму подає чинна номенклатура.

Jodmangel *m* – йодова недостатність

Pigmentglaukom *n* – пігментова глаукома

Salpetersäure *f* – азотова кислота (а не *азотна*)

Typhöse Salmonelle *f* – тифова сальмонела (а не *тифозна*)

2. Намагання винищити питомий український прикметниковий наросток *-уватий*, який означає подібність до іменника, від якого походять, бо ж він «*утворює тенденційний розрив поміж двома термінологіями – російською і українською*» [7, с. 17]. Накидання нетипових форм *-видний* і *-подібний*. Як результат, чинна номенклатура послідовно подає терміни з наростком *-подібний* (понад триста разів) [11]. Навіть більше, у деяких виданнях можна натрапити на форму *сигмовидний* тощо. Пропоную подавати у словнику лише питомі форми з наростками *-уватий*, *-истий*, *-астий* (*-ястий*):

Aperturapiriformis *f* – грушуватий отвір (а не *грушо-подібний*)

Angulussphenoidalis *m* – клинуватий кут (а не *клино-подібний*)

herzförmig – серцюватий (а не *серцевидний*)

nierenförmig – ниткуватий (а не *нитковидний*)

Regiodeltaideaf – дельтувата дільянка (а не *дельтоподібна*).

3. Укладачі МТБ також намагаються узаконити наросток *-очний*, вживання якого не є нормативним в українській мові («*беспрепаровочный метод – беспрепаровочный метод (-ду)*», хоч питомо засвоєна форма – *непрепаровна метода*). Подано деякі найуживаніші терміни [5; 6; 12]:

präparationslos – непрепаровний (а не *непрепаровочний*).

Mutterlösung *f* – матковий розчин (а не *маточний*)

Extrauterin gravidität *f* (**extrauterine Schwangerschaft** *f*, **ektopische Schwangerschaft** *f*, **ektope Schwangerschaft** *f*) – позаматкова вагітність (а не *позаматочна*).

4. Інші форми:

nachgeburtlich – післяпологовий (а не *післяродовий*)

schwitzend – пітнявий, потивий (а не *пітливий*)

präpylorisch – передворотарний (а не *передпілоричний*).

Дісприкметники:

Автори МТБ звинувачують невживання активних дісприкметників на *-учий*, *-ючий* у т. зв. «націоналістичному шкідництві»: «*Вольнопрактикующий врач – немає* [в націоналістичних словниках] *вільнопрактикующий лікар, подано лікар неурядовець, це врач нечиновник, лікар вільної практики це врач свободной практики*» [7; с. 8]. Саме тому подають у бюлетені понад 100 лексем із такими закінченнями (*протипоказуючий*, *протидіючий*, *пульсуючий*, *сильнодіючий* тощо) [7]. Нині спостерігаємо їхнє повсюдне панування не лише у мовленні лікарів, а й у фаховій і лексикографічній літературі. Один дісприкметник спромігся на узаконення в чинній анатомічній номенклатурі – *блукаючий* [11].

Пропоную послуговуватися методом історичної реконструкції та порівняти лише деякі статті зі словників, що уклалися до оприлюднення МТБ: «Медичний російсько-український словник» (Кисільов, 1928) і «Практичний словник медичної термінології» (Крамачевський, 1931) [19, с. 86]:

Отож, укладаючи німецько-український медичний словник, варто не лише пильнувати, аби жоден активний дісприкметник на *-учий*, *-ючий* до нього не потрапив, але й уникати описових форм (*той, що...*). Декілька прикладів нормативного відтворення:

Anästhesierender Stoff *m* – анестезійна речовина (а не *анестезуюча*)

lanzinierende Schmerzen *Pl* – стрільний біль (а не *стріляючий*)

Starkwirkendes Schmerzmittel *n* – сильнодійний (сильний) знеболювальний засіб (а не *знеболюючий*)

Zirkulierender Immunkomplex *m* – циркуляційний імунний комплекс (а не *циркулюючий*).

Діслова:

frösteln – морозити (а не *знобити*)

verschlucken, sich – похлинатися (похлинутися), захлинатися (захлинутися) (а не *поперхнутися*)

einnehmen – вживати, вжити (ліків), заживати, зажити (ліків), пити, випити (ліки) (а не *приймати ліки*)

kupieren – уривати, увірвати (перебіг хвороби) (а не *купірувати*).

Висновки. Звісно, список поданих у запропонованій розвідці уподібнених і репресованих лексем не є доконечним. Результати здійсненого аналізу засвідчують дію закону причини та наслідку в царині української медичної термінології: терміни та приписи словотвору, що накидали укладачі «Медичного термінологічного бюлетеня», наклад якого складав 3 000 примірників, повсюдно панують дотепер. Аби запобігти вживанню уподібнених термінів зі сталінських часів і попередити їхнє залучення до німецько-українських медичних лекси-

кографічних джерел, у статті пропонуються нормативні відповідники до німецьких термінів, тобто такі, що не суперечать нормам цільової мови. Списки термінів подаються відповідно до частин мови: найбільшу увагу зосереджено на іменниках, оскільки їхня кількість переважає у будь-якій терміносистемі. Позаяк праця на термінологічній ниві є надважливою (особливо з огляду на історичні обставини), завдання перспективного дослідження може полягати у подальшому вивченні «Медичного термінологічного бюлетеня» із залученням діяхронного соціолінгвістичного методу.

Література:

1. Рицар Б., Комова М. Анатоль Вовк: Бібліографія вчених-термінологів України. Ліга-Прес, 2002. 64 с. URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_vocab_SS6.htm.
2. Митрополит Іларіон. Наша літературна мова. Як писати й говорити по-літературному. Т. IV, ч. 2. Вінніпег : Вид. Товариства «Волинь», 1969. 263 с.
3. Мережеві російсько-українські словники. URL: <http://r2u.org.ua/>.
4. Корчак-Чепурківський О. Номенклатура хвороб. Київ : Видання Київського Мед. Інституту, 1927. 50 с.
5. Кисільов В.Ф. Медичний російсько-український словник. Вип. 3 (відтвор. вид. 1928 року). Всеукр. Акад. наук, Інст. енциклоп. наук. Київ : ВАТ «Поліграфкнига», 2008. 172 с.
6. Практичний словник медичної термінології / В. Крамачевський та ін. ; Всеукр. Акад. наук, Наук.-досл. інст. мовознавства, Відділ термінології та номенклатури. Харків : Держ. вид. «Радянська школа», 1931. 86 с.
7. Мусяца П. Медичний термінологічний бюлетень. Київ : Видавництво ВУАН, 1931. 66 с.
8. Частотний словник української мови. URL: <http://linguisto.eu/freq>.
9. Кияк Т.Р. Заповіді українського термінознавства. Чернівці : Букрек, 2014. 56 с.
10. Нікішаєв В.І., Тумак І.М. Індикатори якості езофагогастроудоденоскопії. *Український журнал малоінвазивної та ендоскопічної хірургії*. Київ, 2010. С. 20–24.
11. Бобрик І.І., Ковешніков В.Г. Міжнародна анатомічна номенклатура. Київ : Здоров'я, 2001. 328 с.
12. Галин М. Медичний латинсько-український словник. Прага : Вид. «Спілки Українських Лікарів в Чехословаччині», 1926. 302 с.
13. Цешківський Ф. *Nomina anatomica ukrainica*. Анатомічний словник. Міжнародна українська анатомічна номенклатура, прийнята в Базелі на дев'ятих зборах анатомічного товариства. Детройт : Українське Лікарське Товариство Північної Америки, 1971. 81 с.
14. Ганіткевич Я.В. Словник русизмів у мові медиків: для студентів медичних вузів і лікарів. Львівський держ. мед. ін-т, 1995. 26 с.
15. Білинський Б.Т., Огорчак М.А. Помилки в діагностиці і лікуванні пухлин органів білопанкретодуоденальної зони. *Феномен людини. Здоровий спосіб життя* : збірник наукових праць / за ред. Ю.М. Панишка. Львів, 2013. Вип. 14. С. 5–11.
16. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / уклад. Я.Б. Тимошенко. Київ : Либідь, 1991. 256 с.
17. Турчин В.В. Німецький словник синонімів і варіантів медичної термінологічної системи: близько 10 тис. термінів. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2015. 467 с.
18. Черних В.П. Енциклопедичний тлумачний словник фармацевтичних термінів: українсько-латинсько-російсько-англійський. Вінниця : Нова книга, 2014. 824 с.
19. Сайко М.А. До проблеми відтворення українською мовою німецьких активних дієприкметників у медичних текстах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. № 35. Т. 2. С. 85–88.

Сайко М. А. В борьбе за каждый термин: на пути к созданию немецко-украинского медицинского словаря

Аннотация. Предложенное исследование разоблачает скрытые механизмы уподобления украинской медицинской терминологии российским образцам на материале «Медицинского терминологического бюллетеня» 1934 г. и современных немецко-украинских переводов в области медицины. Установлено, что значительная часть уподобленных терминов сегодня вовлечена в специальную литературу и действующую анатомическую номенклатуру. Чтобы реконструировать исконные украинские соответствия и посодействовать созданию профессионального медицинского словаря, в статье сопоставляется медицинская терминология немецкого и украинского языков.

Ключевые слова: медицинская терминология, медицинский терминологический бюллетень, анатомическая номенклатура, перевод, нормативность соответствий.

Saiko M. The fight for each term: creating a German-Ukrainian medical dictionary

Summary. The proposed article deals with exposing of the hidden assimilation mechanisms of Ukrainian medical terminology to Russian samples on the material of the “Bulletin of medical terminology” (1934) and the modern German-Ukrainian translations in the field of medicine. It is established that a significant part of the assimilated terms is nowadays involved in professional literature and the current anatomical nomenclature. In order to reconstruct specific Ukrainian equivalents and assist in the creation of a professional medical dictionary, the article compares medical terminology of the German and Ukrainian languages.

Key words: medical terminology, Bulletin of medical terminology, anatomical nomenclature, translation, normative equivalents.